

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 483. ISTUNGJÄRK 18. JA 19. SEPTEMBRIL 2012

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arukas ja kaasav majanduskasv”
(omalgatuslik arvamus)**

(2012/C 351/01)

Raportöör: **Etele BARÀTH**

19. jaanuaril 2012. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse teemal

„Arukas ja kaasav majanduskasv”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 4. septembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.-19. septembril 2012 (19. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 140, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee arvates ei ole püsiv, jätkusuutlik ja arukas kasv võimalik, kui puudub järelejätkumise protsess. Seega on strateegia „Euroopa 2020” kolmetine eesmärk, s.o arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv põhiosas asjakohane, kuigi selle elluviimiseks on tarvis tasakaalustatud makromajanduslike poliitika-meetmete kombinatsiooni ja *struktuurireforme* ning rohkem ja paremaid vahendeid.

1.2 Strateegia arukas elluviimine on seda olulisem *praegusel ajal, mida iseloomustavad arvukad suured väljakutsed*. Mõistlik on olemasolev strateegia lõpule viia ja seda täpsustada, kohandades seda vastavalt uuele poliitilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele olukorrale. Tuleb otsida uut tasakaalu vastutuse ja solidaarsuse vahel.

1.3 Vajaliku kursimuutuse käigus peab liit üles näitama poliitilist tahet ja esitama konkreetse nägemuse integratsiooni

oluliseks süvendamiseks. Kõrvuti sellega tuleb laiendada liikmesriikide ja piirkondade vahel mitmel tasandil tehtava koostöö vorme, et jõuda „rohkema Euroopa” ja „parema Euroopani”.

1.4 Komitee arvates tuleb jätkata *majandus- ja arengupoliitilise* juhtimise süvendamist, suurendada avaliku sektori vahendite mitmekesisust ja hulka ning aidata kaasa struktuurireformide kiirendamisele liikmesriikides.

1.5 Komitee märgib, et võib avaldada toetust strateegia „Euroopa 2020” rakendamisele suunatud õigusaktide eelnõude, nt mitmeaastane finantsraamistik ja ühine strateegiline raamistik, üldisele lähenemisviisile ja suunitlusele.

1.6 Samal ajal rõhutab komitee, et stabiilsuse, majanduskasvu ja tööhõive parandamiseks ning vaesuse vähendamiseks mõeldud meetmed ei ole piisavad ning et on hädavajalik laiendada olemasolevaid vahendeid.

1.7 Selgelt tuleb määratleda vastutuse jagunemine liidu ja liikmesriikide vahel. Majanduskasvu aluste konsolideerimiseks võetud meetmed, nt Euroopa pangaliit (reguleerimine, järelevalve, toetusmeetmed ja hoiuste tagamine Euroopa pangandussektoris) või projektivõlakirjade emiteerimine, kujutavad endast olulist etappi ja nende elluviimist tuleks kiirendada. Tuleb suurendada Euroopa Keskpanga rolli.

1.8 Komitee leiab, et ainuüksi „raami” määratlemisest arengupoliitikas ei piisa. Eesmärkide elluviimist on võimalik kiirendada, suurendades sihtinvesteeringuid ja rakendades Euroopa tasandil üle-euroopalisi, sektoriüleseid ja mitmemõõtmelisi tegevuskavu. Arvukates riikides, kus struktuurireformide lõpuleviimine on praegu põhiküsimus, tuleb seda protsessi edendada arengupoliitika abil.

1.9 Aruka ja kaasava majanduskasvu saaks omavahel siduda muuhulgas eesmärgi kaudu suurendada tööhõivet ja toetada hulka mitmesuguseid tegevusi hõlmavat võrgustikku. Selleks tuleb suurendada konkurentsi paljudes ühtse turu valdkondades.

1.10 Siiski ei tohi ühtekuuluvuspoliitikas jätkata ühekülgsel keskendumisel majanduse edendamisele ja konkurentsivõimele. Kõik fondid ja programmid tuleb suuremal määral suunata strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidele, nagu tööhõive loomine, sotsiaalteenused, võitlus vaesusega, kutseharidus- ja koolitus jne.

1.11 Komitee hinnangul tuleb teatud ettepanekuid aastateks 2014–2020, nt makropiirkondlike strateegiate väljatöötamine, toetada vajalike struktuuridega.

1.12 Hea näide süvendatud integratsioonist võiks olla programmi „Ühendatud Euroopa” laiendamine teistele ühistele Euroopa eesmärkidele, kaasates ka erasektori vahendid.

1.13 Strateegia „Euroopa 2020” ja ühtekuuluvuspoliitika kooskõlla viimine nõuab ka Euroopa tasandi territoriaalset strateegiat koos vastavate vahenditega. Tuleb kiirendada Euroopa territoriaalse arengu strateegia väljatöötamist.

1.14 Komitee on seisukohal, et hädavajalik on ekspertide ja laia üldsuse märksa ulatuslikum kaasamine otsuste ettevalmistamisse. Seepärast teeb komitee ettepaneku määratleda ühises strateegilises raamistikus kaheteistkümnes *temaatiline eesmärk*, et tugevdada teabevahetust ja dialoogi kodanikuühiskonnaga.

2. Sissejuhatus

2.1 Ühest küljest ülemaailmsete muutuste ja teisalt laiendamise ning ka kriisi ja Euroopa vastuse tõttu sellele on liit

viimastel aastatel muutunud keerukamaks, *de facto* mitmekiiruseleiks ja erinevused liikmesriikide huvide vahel on kasvanud.

2.2 Suurenenud on sotsiaalpoliitiliste konfliktide oht ja äärmuslike poliitiliste jõudude roll. On oodata, et võitlus majandus-, finants- ja sotsiaal- ja solidaarsuskriisidega jääb ka kümnendi keskel Euroopa peamiseks prioriteediks. Kahjuks on tootmine paljudes Euroopa riikides oluliselt vähenenud. Omavahel põrkuvad finantsstabiilsus ja majanduskasv. Ja majanduskasvuta toimub finantsstabiilsuse poole püüdlemine samuti solidaarsuse arvelt.

2.3 Strateegiat „Euroopa 2020” ei kavandatud sellistel alustel. Selles võeti arvesse kriisi, ent mitte sellises ulatuses ega sellise kestusega.

2.4 EL vajab samaaegselt nii eelarve konsolideerimist kui ka tõhusat majanduskasvu tegevuskava. On teatud lootus, et vältimatu eelarvekonsolideerimise tõttu kahanevat nõudlust on pikas perspektiivis võimalik kompenseerida, kui konsolideerimine on kavandatud arukalt ja tasakaalustatult.

2.5 Komitee leiab, et komisjoni väljapakutud mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2014–2020 kujutab endast küllaltki vastuvõetavat kompromissi. Kui õnnestub suurendada ELi *omavahendeid*, neid tõhusamalt ja tulemuslikumalt kasutada ning need vastavuses strateegia „Euroopa 2020” ja struktuurireformidega ümber korraldada, võib see majandusarengule kaasa aidata.

2.6 Siiski ei käsitleta ettepanekus piisavalt järelejäudmisega seotud probleeme ega sotsiaalseid pingeid. Eelarvetasakaaluga kimpus olevatele riikidele (kahtlemata olulise) finantsabi osutamine on ammendanud abistavate riikide suutlikkuse.

2.7 Ühtekuuluvuspoliitikas ei tohi jätkata ühekülgsel keskendumisel majanduse edendamisele ja konkurentsivõimele. Kõik fondid ja programmid tuleb suuremal määral suunata strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidele, nagu tööhõive loomine, sotsiaalteenused, võitlus vaesusega, kutseharidus- ja koolitus jne.

2.8 Ühtekuuluvuspoliitikat ootavad ees küllalt suured muutused. Edaspidi keskendutakse makro- ja mikromajanduslike tingimuste parandamisele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele. Kaasava majanduskasvu saavutamiseks kooskõlas strateegiaga „Euroopa 2020” on siiski vaja paradigma muutust. Ühtekuuluvuspoliitikale eraldatud vahendid ei ole annetused ega toetused, vaid *osa Euroopa kapitalipaigutuse ja investeerimispoliitikast ning seepärast tuleb neid kasutada tõhusalt*.

2.9 Ühtaegu nii kaasava kui ka jätkusuutliku majanduskasvu huvides muutub kõrvuti traditsiooniliste kriteeriumidega olulise-maks teatud nn pehmete tegurite roll (nt tervishoiu ja demo-graafiline olukord, hariduse ja kutseõppe tase ja arengutrendid jne) ja kasvab nõudmine tervisliku keskkonna järele. Kõige hilju-tisemates dokumentides pööratakse väga vähe tähelepanu võimalusele eraldada selles valdkonnas vajalikku ELi toetust.

2.10 Komisjon esitas ettepaneku avada tööturg eesmärgiga muuta ebasoodsaid suundumusi. Toetused võivad anda uut hoogu nii nõudlusele kui pakkumisele. Iseäranis oluline on tagada pensioniõiguste ülekantavus ja kõrvaldada erinevad juriidilised, administratiivsed ja maksualased takistused.

3. Üldised märkused

3.1 Strateegias „Euroopa 2020” kavandatud dünaamiline areng ei peegeldu kohaselt institutsioonilise süsteemi lihtsustamises, selle tõhususe suurendamises ega selleks mõeldud vahendite asjakohases täiendamises.

3.2 Kõige raskemates olukordades on eluliselt tähtis kasutada maksimaalselt ära intellektuaalsed ressursid. Mõistlik on *tugevdada* alalisi või ajutisi analüüsi-, nõuande-, järelevalve ja perspektiivkavandamise organeid, mis tegutsevad kõrvuti seadusandlike ja täidesaatvate organitega. Kaalumist väärivad nt järgmised küsimused:

- ülemaailmsete raskuskeskmete nihkumise tagajärjed;
- ELi peamiste põhimõtete – konkurentsi, koostöö ja solidaarsuse – vahelise koosmõju uuesti määratlemine;
- *arengule* ja majanduskasvu keskenduva juhtimise kasutuselevõtt;
- tõhusa majandusliidu loomiseks vajalike poliitiliste ja majanduslike tingimuste kasutuselevõtt (makromajandusliku tasakaalu, maksu-, rahalised ja makromajandusliku usaldusväär-suse meetmed);
- *vastutuse jagunemise* selgitamine praeguses, juba veidi läbi-paistmatuks muutunud institutsioonilises süsteemis.

3.3 Äärmiselt tähtis on tagada liidu toimimise läbipaistvus ja tugevdada osalusdemokraatiat. Märksa enam tuleks kasutada internetifoorumeid või, juhul kui eelistatud on näost-näkku mõttevahetus, korraldada ja/või toetada kõrgetasemelisi ja laia-ulatuslikke konverentse ning pidada samal ajal debatte riiklikes parlamentides. Soovitav on laiendada ELi poolset teavitamist ja

avalikustada mõned ELi läbirääkimised, piiratud juhtudel võiks igaihele anda võimaluse neid interneti teel jälgida või tutvuda hääletamisega.

3.4 Strateegia „Euroopa 2020” kolmetine eesmärk on äärmi-selt ambitsioonikas. Ent, nagu komitee mitmes arvamuses juba välja toodud, määratletud ajaline perspektiiv ei ole vastavuses pakutud võimalustega, eelkõige arvestades nn ajaloolist koge-must, mis on olnud nii negatiivne – nt esimese „Lissaboni” strateegia puhul –, kui ka positiivne, nagu näiteks siin juba mainitud kiirete ja tõhusate majanduse juhtimise meetmete puhul.

3.5 Menetluste ja rakendamise vaatenurgast võetakse stra-teegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamiseks ning struk-tuuri- ja ühtekuuluvusfondide kasutamiseks kavandatud meet-metes ja õigusaktide eelnõudes vaid *üldjoontes* arvesse kuni 2013. aastani kestval programmitöö perioodil omandatud koge-musi.

3.6 Ühises strateegilises raamistikus sätestatud põhimõtted ja temaatilised ettepanekud pakuvad häid võimalusi, et jõuda rohkema ja parema Euroopani. Ent sellest *ei piisa*, et muuta need võimalused tegelikkuseks. Üksikasjade väljatöötamiseks tuleb teatud riikidel uuesti üle vaadata oma lähenemisviisi kavan-damisele.

3.7 Viimastel kümnenditel on Euroopas, eelkõige teadus- ja arendustegevuse ning mahukate infrastruktuuriinvesteeringute valdkonnas (viimasel juhul tuleneb see vältimatult asja olemu-sest), esile kerkinud laiaulatuslik lähenemisviis, mis on kasutatav ka piirkondlikul tasandil. ELi strateegiad, sh üksteist temaatilist eesmärki, ei ole majanduspoliitika ja territoriaalse arengu mitmemõõtmeliste tegevuskavade aspektist täielikud.

3.8 Tulevase Euroopa territoriaalse arengu strateegia jaoks tuleb määratleda eesmärgid ja vahendid, mis edendavad ka majandus- ja sotsiaalset koostööd makropiirkondlikul tasandil, iseäranis järgmistes valdkondades:

- teadus- ja uuendustegevuse infrastruktuuri sidumine (vt uurimisvaldkonnad), eelisarendades pädevuskeskusi Euroopa tippkeskuste ühendamiseks ja Euroopa arengukeskuste elav-damiseks;
- investeerimine ettevõtete teadus- ja uuendustegevusse, toodete ja teenuste arengusse jm, kohalike tootmissüsteemide rahvusvahelistumine (klastrid) ja Euroopa võrgustike loomise toetamine;
- üleeuroopalise transpordivõrgustiku infrastruktuur lisaks transpordisüsteemidele (veeressursside haldamine, keskkon-nakaitse, energia, side- ja infosüsteemid jne);
- institutsioonilise võrgustiku ning suunaga alt üles korral-datud makropiirkondlike ja piiriüleste valitsemistasandite areng jne.

3.9 Viimast kümnendit on iseloomustanud ühest küljest linnasüsteemide pakutavad võimalused ja teisalt üha tuntavamad pinged, mida on peaaegu võimatu hallata.

3.10 Linnastute, sõlmkohtade ja tiptasemega seotud, äärmiselt arenenud tegevuskeskuste võrgustamine võib pakkuda head näidet dünaamilisest ja kaasavast, ent jätkusuutlikust arengust.

3.11 Laiendades infrastruktuurielemente poliitiliseks, institutsiooniliseks, majandus- ja sotsiaalseks integratsiooniks vajalikele temaatilistele suunistele, võib nägemus ühendatud Euroopast – osana makropiirkondlikest strateegiatest – viia makromajandusliku tõhususe tuntava paranemiseni. Selline laiendamine ei oleks vastuolus vahendite proportsionaalse ja võrdse jaotamisega.

3.12 Ühes oma varasemas arvamuses on komitee juba soovitanud määratleda uue Euroopa finantsraamistiku „Euroopale erihuvi pakkuvate” integreeritud projektide ideede jaoks.

3.13 Kaalumist väärib Euroopa energiaühenduse täielik elluviimine. Poliitilise toetuse korral võiks EL rääkida üleilmsetes organisatsioonides „ühel häälel” ja oleks lisaks sellele võimeline tõhusamalt kaitsma strateegilisi, majandus-, keskkonna- ja sotsiaalseid aspekte.

3.14 Kuna puuduvad kontseptuaalsed edusammud Euroopa tasandil, tekitaksid õigusaktide eelnõud ja finantsraamistik aastateks 2014–2020 uuesti surve, mis ärgitaks liikmesriike otsima individuaalseid lahendusi, mis on sageli vähem tõhusad.

3.15 Komitee tõuseks oma ülesande kõrgusele, kui ta võiks, arvestades oma koosseisu, väljendada asjakohaselt ja heatasemelist metoodikat järgides oma eksperditeadmisi, milles kajastub seos majandushuvid, sotsiaalsete väärtuste ja majanduskasvu jätkusuutlikkuse kriteeriumide vahel.

4. Täiendavad ettepanekud

4.1 Strateegia „Euroopa 2020”, ühtekuuluvusfondi rakendamiseks pärast 2014. aastat väljatöötatud õigussüsteem ja ühine strateegiline raamistik on näited arusaamast, mida integreeritud areng endas *sisaldab*.

4.2 Siiski on komitee arvamusel, et lisaks sellele arusaamale nõuab ülemaailmne konkurents ka konkreetsemate ja üldisemate tegevuskavade koostamist ja elluviimist.

4.3 Strateegias „Euroopa 2020” ette nähtud aruka ja kaasava majanduskasvu peamine eesmärk *makrotasandil* on liidu tootmisvõimsuse ja integreerimisvõime suurendamine, sellal kui mikrotasandil tuleb tagada liidu kodanike elukvaliteedi pidev ja jätkusuutlik paranemine, mis põhineks tööhõive kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel kasvul.

4.4 Tulemuslikkuse ja tõhususe saavutamiseks tuleb Euroopa ressursside kasutamise kavandamisel arvestada, et eksisteerivad ühilduvad ja eraldiseisvad meetmed, mida võib kujutada spetsiaalse mitmemõõtmelise integreeritud klastrina.

4.4.1 Sektoriüleste eesmärkide korral, mida võib käsitada *makrotasandile* kuuluvaina ja millel seega on samuti mõju Euroopa Liidu konkurentsivõimele, tuleb keskenduda organisatsioonidele, mis osalevad arenguprotsessis või mida see protsess otseselt mõjutab ja mis on tootmis- või teenussuhtes.

4.4.2 Kavandamisel tuleb arvesse võtta ka protsessist puudutatud sidusrühmade (kasusaajate) territoriaalseid (piirkondlike ja kohalikke) võrgustikke, samuti nendevahelisi *suhtesüsteeme*.

4.5 Nende kahe seotud süsteemi analüüs ja kavandamine, samuti nende toetamine liidu tasandil võimaldab saavutada *aruka ja kaasava majanduskasvu* kombineeritud mõju.

4.6 Eelmisel kümnendil muudeti suuresti tänu Euroopa vahendite abil arendatud infrastruktuuridele sügavuti Euroopa tootmisprotsesside territoriaalset struktuuri, mis tõi vähemarenenud piirkondades kaasa *tootmisvahendite ja -kultuuri arenemise, hariduse ja kutseõppe uuendamise, tööhõive paranemise ning sisetulekute ja tarbimise suurenemise*.

4.7 Majanduse territoriaalse struktuuri arengu määravad kindlaks tingimused, mida on võimalik tagada mikromajanduse tasandil ja mis on tihedalt seotud strateegias määratletud jätkusuutlikkuse kriteeriumiga.

4.8 Määrav tähtsus on sellistel teguritel nagu töötajate kvalifikatsioon ja vanus, kutseõpe, töökultuuri üldine tase, tööhõive kasv ja teenuste kvaliteet. Olulised tegurid on samuti kohaliku elanikkonna tervislik seisukord, keskkonnakvaliteet, ent loomulikult ka äri- ja füüsilise infrastruktuuri arengutase, samuti logistilised süsteemid.

4.9 Euroopa konkurentsivõime sõltub suuresti sellisest koordineeritud arengust, mis suudaks siduda makro- ja mikromajanduse taseme.

4.10 Tingimusel, et vahendeid kasutatakse tõhusalt ja tulemuslikult, võivad nende restruktureerimist õigustada järgmised asjaolud:

— esiteks on võimalik tõestada, et ELi eelarvest tehtud investeeringud annavad *makromajanduse tasandil* tulemuseks ELi majanduse finantstulemuste (SKP) keskmisest kiirema kasvu tänu kõrgetehnoloogia siirdele, impordi suurele osakaalule investeeringutes, oskustööjõule, odavama infrastruktuuri eelistele ja investeeringutele, mis saavad kasu rahalisest toetusest ja tuginevad nüüdisaegsele infrastruktuurile;

- teiseks on siseturu laiendamine, teenuste vaba liikumine, tegevuste lai leviulatus ja teadmusbaasi suurenemine kõik tegurid, mis juba iseenesest annavad märkimisväärse panuse uuendustegevustesse ja soodustavad järelejõudmist;
- kolmandaks, *mikromajanduse tasandil* tähendab struktuurifondidest saadav finantsabi VKEde sektorile eelkõige kas turgu või turulepääsu või arenguressurssi ja samas tööturu laiendamist;
- neljandaks avaldab integratsioon ja järelejõudmine potentsiaalselt märkimisväärselt soodustavat mõju kõige ebasoodsamas olukorras olevatele ühiskonnarühmadele, kes on mitmel põhjusel tööturult kõrvale jäänud.

4.11 Mis puutub majandussektorile Euroopa tasandil antavasse toetusse, siis tunnistatakse üldiselt, et seda on (eriti tagastamatu abi vormis) kõige rohkem vaja väikeste ettevõtete uuenduslike tegevuste jaoks ning valdkondades, kus tööstuse taandarengu tõttu toimuvad struktuurimuutused. Seoses tootmisvõrgustikega võib ettevõtja mõiste muuta teatud arengumahajäämusega piirkondades või linnades vajalikuks laiendada samaaegselt aruka ja kaasava majanduskasvu või järelejõudmise huvides VKEdele antavat toetust.

4.12 Kõigiti rahuldavalt toimivate innovatsiooniahelate, klastrite ja kohalike tootmissüsteemide puhul võib kaaluda, kas nii suurtele, konkreetsetes piirkonnas juurdunud ettevõtjatele kui ka varustajatele ei tuleks tagada suuremat paindlikkust ning kindlustada neile eri laadi kombineeritud rahastamine.

4.13 Mitmemõõtmeliste strateegiate väljatöötamist võib illustreerida tervishoiuvaldkonna näitel. Tervishoiutööstusega seotud võrgustik ulatub tervishoiust ja keskkonnaharidusest kuni erinevate seotud tootmissektoriteni, hõlmates koolitust, keskkonnatööstust, tervishoiutööstust, meditsiiniturismi, bioloogiauuringuid, varustuse tootmist ja asjaomast kõrgharidust, eksperimentaal- ja innovatsioonikeskusi, aga ka neis tegutsevaid väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid ja toimides koosmõjus nende valdkondadega. Seoses sellega kasvab oluliselt nn hõbedase majanduse roll.

4.14 Komitee on mitmetes uuringutes analüüsinud sotsiaalmajanduse tähtsust kaasava majanduskasvu poliitika määrava tegurina.

4.15 Selliste tegevuste majanduslikul ja rahalisel koostoimel, mis võivad hõlmata ülalpool näitena nimetatud laadi võrgustikke, võib olla oluline mõju liikmesriikide eelarvete restruktureerimisele, mis võib omakorda kaasa tuua muutuse ühiskonna lähenemisviisi ja hoiakus.

4.16 Makropiirkondlik nägemus arengust toetab polütsentrist Euroopa territoriaalset restruktureerimist, mis võimaldaks parandada ühelt poolt tegevuste vajalikku keskendatust ja teisalt, tänu erinevate kohalike olukordade eeliste kasutamisele, töö jagamist võrgustiku sees, mis vastaks jätkusuutlikkuse eesmärgile.

Brüssel, 19. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON